

Tanja Lahdenperä
KIRJAN ULKOASUN SUUNNITTELU
JA TUOTTAMINEN PAINOKELPOISEKSI
Esimerkkinä depressiopotilaan omaelämäkerta

Opinnäytetyö
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Mediatekniikka
Marraskuu 2014

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Ylivieska	Aika Marraskuu 2014	Tekijä/tekijät Tanja Lahdenperä
Koulutusohjelma Mediatekniikka		
Työn nimi KIRJAN ULKOASUN SUUNNITTELU JA TUOTTAMINEN PAINOKELPOISEKSI Esimerkkinä depressiopotilaan omaelämäkerta		
Työn ohjaaja Tuija Tolonen-Kytölä		Sivumäärä 22+1
Työelämäohjaaja Heikki Höyhtyä		
<p>Opinnäytetyön aiheena oli tuottaa Heikki Höyhtyän Sinnitellen ja uskoen -kirja painokuntoon. Kirjalle suunniteltiin kannet ja teksti oikoluettiin sekä jäsenneltiin loogisempaan muotoon.</p> <p>Tässä opinnäytetyössä perehdytään tyylien käyttämiseen taittamisen apuna. Sinnitellen ja uskoen -kirjan tuottaminen painokuntoon kuvaillaan vaihe vaiheelta ja kerrotaan taittamisen teoriaa.</p>		

Asiasanat

kappaletyyli, merkkityyli, objektityyli, oikoluku, suunnittelu, taitto, vedos

ABSTRACT

CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	Date November 2014	Author Tanja Lahdenperä
Degree programme Media technology		
Name of thesis THE BOOK LAYOUT DESIGN AND PRODUCTION FOR PRINTING Case: An autobiography of depression patient		
Instructor Tuija Tolonen-Kytölä		Pages 22+1
Supervisor Heikki Höyhtyä		
<p>The subject of this thesis was to produce Heikki Höyhtyä's book <i>Sinnitellen ja uskoen</i> ready for printing. The covers were designed and the main text was proofread and organized more logically.</p> <p>In this thesis the focus was on using different styles in layout design. The process of getting the <i>Sinnitellen ja uskoen</i> book ready for printing is described in detail in the thesis.</p>		
Key words character style, design, layout, object style, paragraph style, print, proofreading		

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

Anfangilla tarkoitetaan etukirjaimen nostoa (Drop Cap) paljon muita kirjaimia suuremmaksi. Anfangeja käytetään usein lehdissä ja merkkityylillä voidaan muuttaa niiden ulkonäköä.

Kappaletyylillä voidaan muotoilla laajoja tekstikokonaisuuksia kerralla. Kappaletyylillä voidaan tyypittää teksti niin, että sitä muokkaamalla muutokset tulevat voimaan kaikissa kyseisellä tyylillä tyypitetyissä kappaleissa.

Kirjasimia eli fontteja on OpenType-, TrueType- ja PostScript- eli Type1-tyyppisiä. OpenTypen merkkimäärä on suurin ja se onkin korvaamassa aiemmat fonttityypit. OpenType on käyttöjärjestelmäriippumaton. PostScriptiä käytettiin ennen OpenTypen vallankumousta lähinnä painotaloissa.

Leipäteksti on julkaisun perusosa, joka kattaa suurimman osan tekstistä. Leipätekstiin ei kuulu muun muassa otsikot, johdanto, kuvat, kuviot tai taulukot.

Merkkityyli on tarkoitettu kappaletyylistä poiketen yksittäisen merkin, esimerkiksi anfangin muotoiluun.

Rivirekisteri on toiminto, jonka avulla tekstin rivit on samalla tasolla vierekkäisen palstan rivien kanssa. Rivirekisteriin sidotut palstat ovat näin ollen visuaalisempia.

Sivupohja on esimääritys jokaiselle sivulla esiintyville elementeille kuten logoille ja linjoille. Myös esimerkiksi sivunumerointi voidaan määrittää sivupohjien avulla.

Pistekoko tarkoittaa typografiassa käytössä olevaa mittayksikköä. Euroopassa on ollut käytössä Didot-järjestelmä ja Yhdysvalloissa ja Britanniassa pica-järjestelmää. Pica on näistä yleisempi ja sen yksikkö on pt. Pica-piste on 1/72 tuumaa eli 0,3517 millimetriä. Yksi pica on 12 pistettä.

ESIPUHE

Luettuani mahdollisesta opinnäytetyöaiheesta sähköpostistani, innostuin heti. Kyseessä oli omaelämäkerrallisen teoksen oikoluku ja kansien suunnittelu. Kirja oli kertomus masennuksen kanssa selviytymisestä. Minun tehtäväni oli suunnitella kannet kirjaan sekä oikoluokea ja jäsenellä teksti. Kirjan kohderyhmänä on masennuksesta kärsivät, heidän omaiset ja hoitohenkilökunta. Tekstiä muokkasinkin ensin Works-tekstinkäsittelyohjelmassa ja siirsinkin Adobe Indesigniin ja kansien suunnittelussa käytin Photoshopia sekä Indesigniä.

Erityiskiitokset kirjailijalle, Heikki Höyhtyälle, joka uskoi taittamisen minulle sekä hänen perheelleen. Haluan myös erityisesti kiittää ohjaajaani lehtori Tuija Tolonen-Kytölää ja läheisiäni, jotka ovat kannustaneet ja tukeneet minua opinnäytetyön aikana.

Torniossa 24.08.2014

Tanja Lahdenperä

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

ESIPUHE

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TEKSTISTÄ KIRJAKSI.....	2
2.1	KIRJAPROJEKTI.....	2
2.2	TAITTOTYÖ.....	3
2.2.1	<i>Tiedoston tuonti</i>	4
2.2.2	<i>Sivupohjat ja gridi</i>	5
2.2.3	<i>Rivirekisteri</i>	5
2.2.4	<i>Fontit</i>	6
2.2.5	<i>Sisällysluettelon teko</i>	6
2.3	KANSIEN SUUNNITTELU	7
2.3.1	<i>Kansimallin valinta</i>	7
2.3.2	<i>Valitun kansimallin hionta</i>	10
3	TARKASTAMINEN	14
3.1	VEDOKSET	14
3.2	VÄRIEROTTELUT	15
3.3	LÄPINÄKYVYYDET	15
4	TYYLIEN KÄYTTÖ TAITTOTYÖSSÄ	16
4.1	KAPPALETYYLIT.....	16
4.2	MERKKITYYLIT	17
4.3	OBJEKTITYYLIT.....	17
4.4	TYYLIN ASETUSTEN VALINTA.....	18
4.5	TYYLIEN NIMET.....	18
5	TULOKSET JA POHDINTA.....	20
	LÄHTEET.....	22

KUVIOT

KUVIO 1. InDesign-ohjelma	4
KUVIO 2. Sivupohjia Sinnitellen ja uskoen -kirjassa	5
KUVIO 3. Sisällysluettelon luonti	7
KUVIO 4. Ensimmäinen kansiehdotus	8
KUVIO 5. Toinen kansiehdotus Sinnitellen ja uskoen –kirjalle	9
KUVIO 6. Metsäpalo-kansiehdotus	9
KUVIO 7. Ruska-aiheinen kansimalli	10
KUVIO 8. Tunturi-kuva kansiehdotus	11
KUVIO 9. Paranneltu versio kansimallista	12
KUVIO 10. Kansimalli tunturikuvalla ja henkilökuvalla	12
KUVIO 11. Lopullinen kansimalli	13
KUVIO 12. PDF-version teko	15
KUVIO 13. Kappaletyylit ja merkkityylit	17
KUVIO 14. Uuden kappaletyylin luonti	18
KUVIO 15. Sinnitellen ja uskoen -kirjan kappaletyylit	19

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on Sinnitellen ja uskoen -omaelämäkerran tuottaminen painokuntoon. Kirja on selviytymistarina masennuksesta, ja se on tarkoitettu masennuspotilaille avuksi ja omaisille sekä hoitohenkilökunnalle tietoa ja ymmärrystä tuomaan. Prosessi alkoi, kun sain sähköpostiini viestin vapaana olevasta opinnäytetyön aiheesta. Kirjoittajan tytär, Hilkka Höyhtyä lähetti lyhyen kuvauksen opinnäytetyön aiheesta. Sovimme tapaamisen Heikki Höyhtyän, Hilkka Höyhtyän ja ohjaajani kanssa Ouluun ja sain kirjan muistitulla koneelleni. Pudasjärveläinen Heikki Höyhtyä on kirjoittanut kirjan omasta elämästään masennuksen kanssa. Teksti oli alunperin Works-tiedosto ja noin 300-sivuinen. Tekstissä ei kielioppivirheitä ollut juuri ollenkaan, mutta muun muassa kappalejaossa ja tekstin jäsentelyssä oli tehtävää. Kirjassa oli omaelämäkerronnan lisäksi muun muassa aforismeja ja runoja, jotka Heikki Höyhtyä oli kirjoittanut eri elämänvaiheissa. Taitto-ohjelmana käytin InDesignia ja kuvien muokkaukseen Photoshoppia.

Tekstistä kirjaksi -luku käsittelee Sinnitellen ja uskoen -kirjan taittotyötä vaihe vaiheelta. Luvussa käsitellään myös taittamisen tärkeimpiä työvaiheita ja apukeinoja. Luku Tarkastaminen puolestaan kertoo nimensä mukaisesti taittotyön tarkastamisesta ennen painoon lähettämistä. Tyylien käyttö taittotyössä kertoo kappale-, merkki- ja objektityylien käytöstä pitkän tekstin muotoilun apuna. Ohjelmaesimerkkinä on kirjaprojektissakin käyttämäni Adoben InDesign.

2 TEKSTISTÄ KIRJAKSI

Taittäminen on tekstin ja kuvien sommittelua niin, että lukija hahmottaa helposti, mistä julkaisu kertoo ja osaa erottaa julkaisun oleellisen ja epäoleellisen sisällön. Taittotyön käytännön osuus tehdään joko julkaisu- tai piirrosohjelmilla. (Pesonen & Tarvainen 2003, 8). Kirjan matka testitiedostosta valmiiksi painetuksi kirjaksi on monivaiheinen. Kirja voidaan luettaa muilla, jotta tekstistä saataisiin palautetta ja voidaan tehdä tarvittavat muutokset. Kirjailijat voivat toimittaa tekstitiedoston taittajalle esimerkiksi muistitikulla, CD:llä tai sähköpostilla.

2.1 Kirjaprojekti

Luettuani sähköpostista kirjaprojektista, soitin työn toimeksiantajalle. Hän kertoi millaisesta kirjasta on kyse ja kuka on kirjan kirjoittaja. Aihe varattiin minulle, ja valitsin opinnäytetyön ohjaajakseni Tuija Tolonen-Kytölän. Lähetimme sähköpostia asian tiimoilta ja sovimme aloitustapaamisen. Tapaaminen pidettiin 12.2 Oulun Coffee Housella. Tapaamisessa oli mukana opinnäytetyönohjaajani lisäksi kirjoittaja Heikki Höyhtyä ja Hilikka Höyhtyä. Kirjoittaja kertoi kirjastaan ja intresseistä, jotka olivat kirjan kirjoittamisen taustalla. Heikki Höyhtyä halusi kirjallaan tukea masennuksesta kärsiviä ja antaa omakohtaista kokemusta masennuksesta lääkäreille sekä muulle hoitohenkilökunnalle. Aloitustapaamisessa kävimme läpi, millaiset kannet kirjoittaja haluaisi kirjalleen.

Kirja on omaelämäkerrallinen teos. Niinpä oli ymmärrettävää, että kirjan ulkoasun suunnittelussa ja hiomisessa meni paljon aikaa ja tein useita eri kansiehdotuksia. Näin ollen suunnittelin kannet tilaajan ehdoilla ja hänen mielipidettään tarkasti kuunnellen. Kirjoittajan toivomuksena oli, että kannet ovat toivoa herättävät. Aloitustapaamisessa puhuttiin myös kirjan kirjoittajan Heikki Höyhtyän, Hilikka Höyhtyän ja ohjaajan kanssa muun muassa kirjan kohderymistä. Pyysin kirjoittajaa kertomaan, millaisella aikataululla hän toivoisi kirjan olevan painovalmis. Heikki Höyhtyä sanoi, että mitä pikemmin sen parempi. Kirjan painamisella oli siis aika kiire, ja mieluusti kevään aikana pitäisi saada painokuntoon, kos-

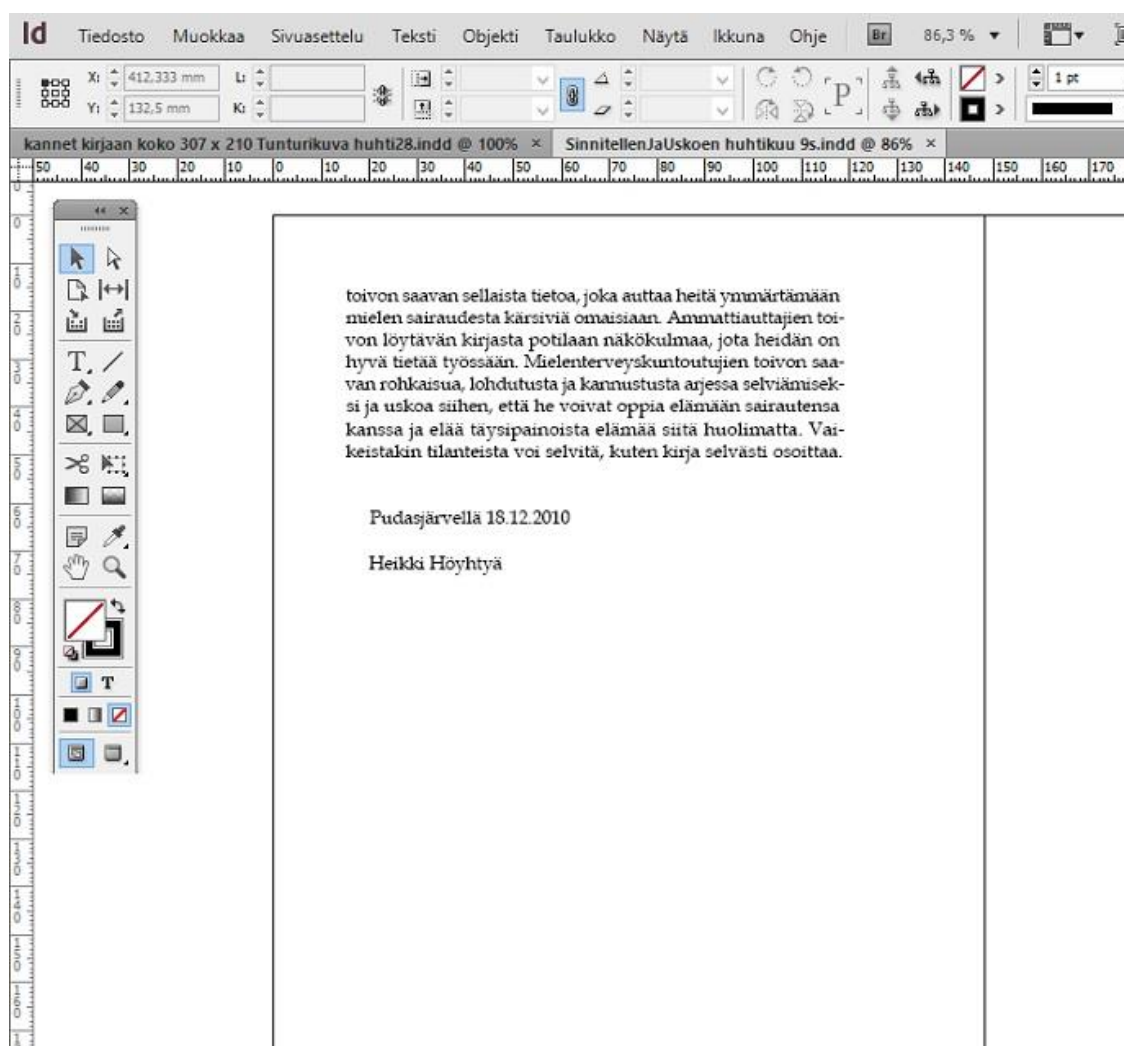
ka kirjaa oli jo tilattu aika paljon. Kirjan sain muistitikulla mukaani.

Selasin pikaisesti kirjaa ja katsoin yleisilmettä kirjasta. Katsoin, missä kunnossa teksti on, eli olisiko siinä paljon tekemistä. Kirja oli melko isolla kirjaisinkoolla ja siinä oli melko paljon lyhyitä, parin virkkeen pituisia kappaleita. Heikki sanoi, että tekstiä on korjailtu ja luetettu muillakin, joten paljoo kirjoitusvirheitä ei pitäisi olla. Allekirjoitimme opinnäytetyösopimukset ja laadittiin alustava aikataulu opinnäytetyölle. Toteutussuunnitelman esittäminen sovittiin alustavasti 6. maaliskuuta 2013. Väkiraportointi sovittiin huhtikuun viimeiselle päivälle ja loppupalaveri oli 11. elokuuta 2013.

2.2 Taittotyö

Sanonta ”hyvin suunniteltu on puoliksi tehty” pitää hyvin paikkansa taittamisessa. Monia asioita pitää tietää jo ennen tekstin ja kuvien tuomista julkaisuun. Hyvin suunniteltu projekti lisää tehokkuutta, säästää paljon aikaa ja useassa tapauksessa antaa paremman lopputuloksen. Nykyään dominoivia taitto-ohjelmia on Adoben InDesign ja QuarkXPress. Scribus puolestaan dominoi avoimen lähdekoodin taitto-ohjelmista.

Adoben InDesign (KUVIO 1) soveltuu monipuolisuutensa vuoksi hyvin kirjan taittamiseen. Ohjelmassa on laaja kattaus erilaisia toimintoja, joita tarvitaan julkaisun taittotyössä. Taittotyö aloitetaan ilmoittamalla julkaisulle halutut mitat. Yleisimmät sivukoot löytyvät valmiiksi InDesignistä. Lisäksi ilmoitetaan julkaisun haluttu sivumäärä, jota voi sitten tarpeen vaatiessa lisätä. Marginaalit, palstat ja apupalstat on helppo lisätä InDesignissä. Marginaalit määritellään sidontatavan perusteella. Liimasidottu teos vaatii enemmän sisämarginaalia kuin stiftattu eli niitattu teos. (Korkeila, Lammela & Paananen 2010, 196-197.) Esimerkiksi Sinnitellan ja uskoen -kirjan sivukoko on A5 eli 148 mm x 210mm.

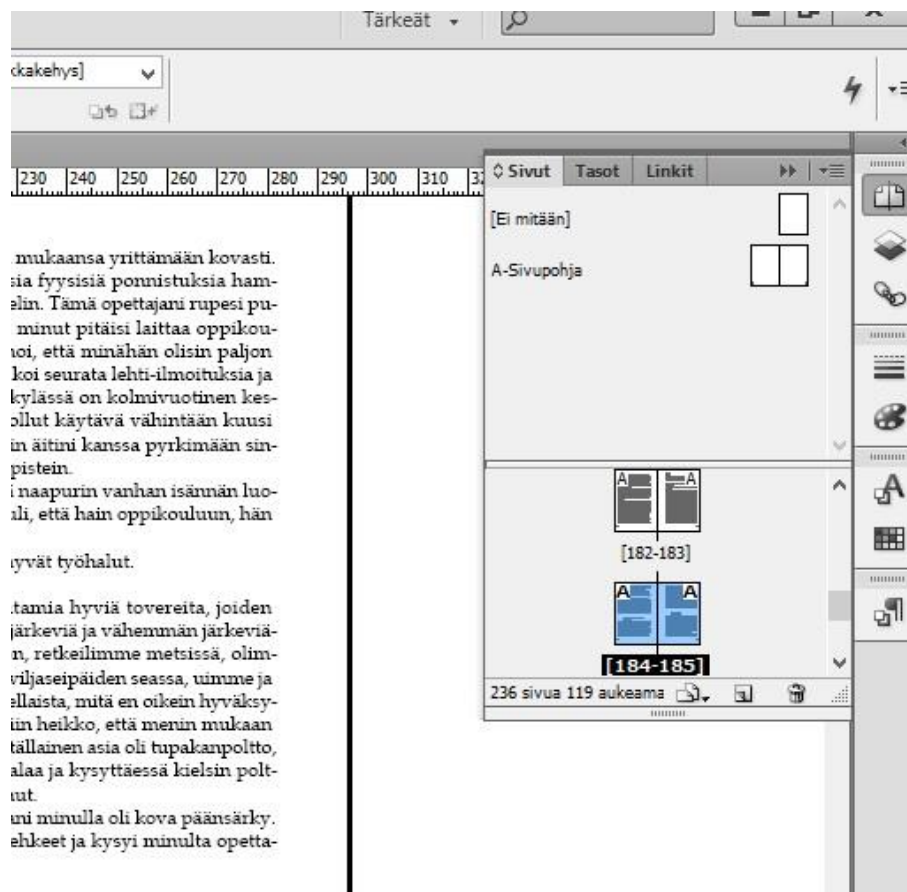
KUVIO 1. InDesing-ohjelma

2.2.1 Tiedoston tuonti

Useasti raakaversio kirjasta on alkuvaiheessa tekstitiedostona esimerkiksi Word-dokumenttina. Teksti tuodaan InDesigniin joko Sijoita-toiminnolla (Place) tai kopio-liitämenetelmää käyttäen. Mikäli koko tekstitiedoston teksti täytyy tuoda InDesigniin, on suositeltavaa käyttää Place-toimintoa, koska toiminnolla voidaan tekstin lisäksi tuoda tekstinmuotoilut. Sijoita-toiminnolla ei myöskään tarvitse luoda tekstikehyksiä. (Paananen 2011, 38.) ”Sinnitellen ja uskoen” oli yli-300 sivuisena Works-dokumenttina, jonka sain muistikulla aloitustapaamisessa.

2.2.2 Sivupohjat ja gridi

Julkaisun halutaan yleensä olevan yhtenäinen ja visuaalinen. InDesignissä on taittamista helpottavia toimintoja, kuten sivupohjat ja gridi. Sivupohjien käyttö (KUVIO 2) sopii pitkien julkaisujen, kuten kirjan tekemiseen. Sivupohjilla hallitaan toistuvia graafisia elementtejä. Sivunumerointia hallitaan myös sivupohjien avulla. Gridillä tarkoitetaan kohdistusruudukkoa, joka helpottaa muun muassa eri elementtien sijoittamista symmetrisesti julkaisuun. (Korkeila ym. 2010, 197-198; Paananen 2011, 71.)

KUVIO 2. Sivupohjia Sinnitellen ja uskoen –kirjassa

2.2.3 Rivirekisteri

Esimerkiksi kirjan visuaalisen ilmeen kannalta on tärkeä käyttää rivirekisteriä. Rivirekiste-

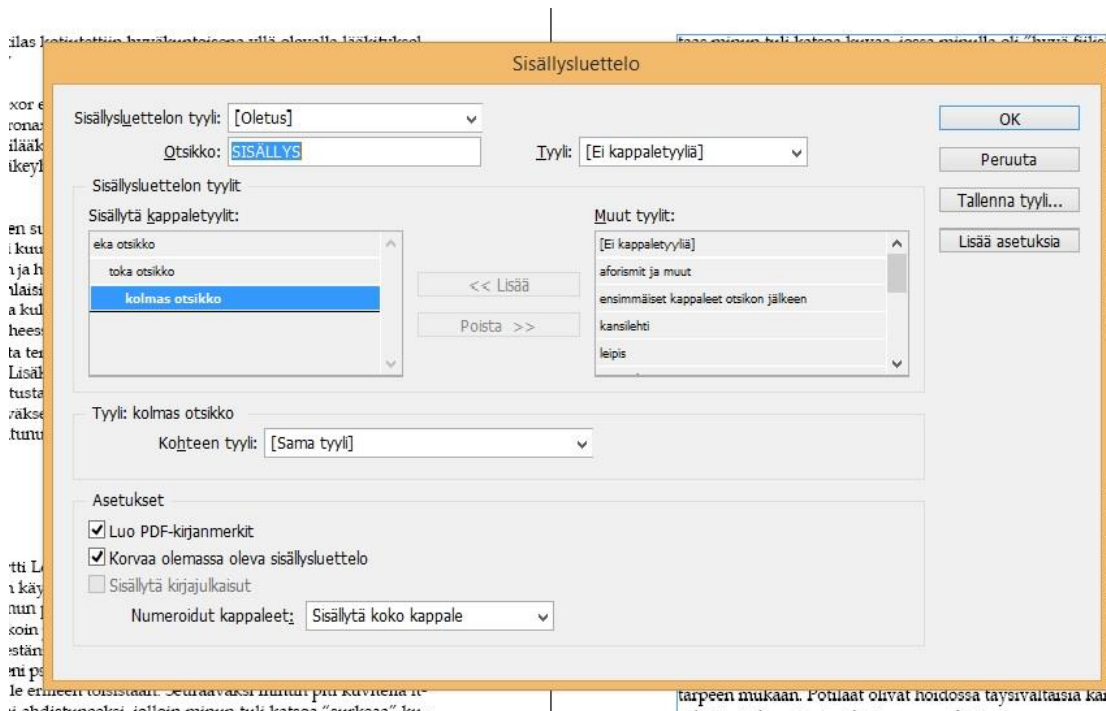
rillä tarkoitetaan sitä, että tekstin rivit on samalla vaakasuoralla tasolla vierekkäisen paltan kanssa. (Paananen 2011, 80.)

2.2.4 Fontit

Fontit eli kirjasintyytit sisältävät merkistön, leikkaukset sekä typografiset ohjeistukset. Fonttien käytössä on huomioitava tekijänoikeuslaki ja käyttöoikeuslisenssit. Ilmaisten fonttien lisäksi on suuri joukko fontteja, joita on mahdollista ostaa internetistä. Fonttiformaatteja on kolme OpenType, Postcript ja TrueType. OpenType on uusin formaatti ja hiljalleen korvaamassa Postcriptin ja TrueTypen, koska siinä on korjattu näiden kahden aiemmin perinteisen fonttiformaatin vikoja. OpenType on käyttöjärjestelmäriippumaton. Aiemmissä formaateissa täytyi olla erilliset fonttiedostot ja siten fonttilisenssit mikäli käytössä oli esimerkiksi Windows- ja Mac-koneet. OpenType sisältää myös suuremman merkkimäärän sekä toimii paremmin merkkien ja merkkiyhdistelmien kanssa. OpenTypessä on 65 536 merkkipaikka aiempien formaattien 256 merkkipaikan sijaan. Perinteisesti on neuvottu välttämään TrueType-fontteja painotöissä, koska painotalojen RIP-ohjelmat eivät aiemmin ole voineet käsitellä TrueType-fontteja. Uudemmissa RIPEissä ei ole enää tätä ongelmaa. (Korkeila ym. 2010, 36-38.)

2.2.5 Sisällysluettelon teko

Pitkään tekstiin kuuluu tärkeänä osana sisällysluettelo (KUVIO 3). Sisällysluettelo auttaa hahmottamaan sisältöä sekä löytämään etsittäviä asioita tekstistä. Sisältö täytyy tyypittää kappaletyyleillä, koska sisällysluettelo tehdessä valitaan, millä kappaletyyleillä määritetyt tekstit otetaan sisällykseen mukaan. (Gruman 2004, 229.)

KUVIO 3. Sisällysluettelon luonti

2.3 Kansien suunnittelu

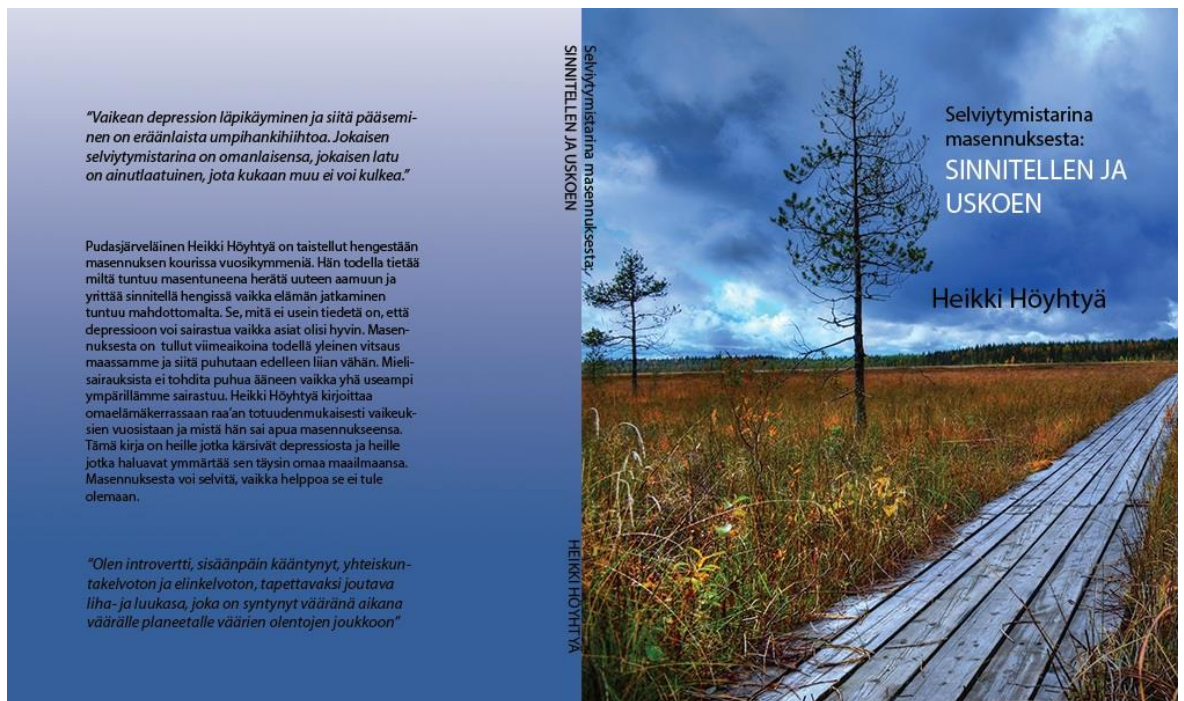
Kirjan kansien suunnittelu on tärkeää, koska kannen kuvat tai kuviot luovat mielikuvia kirjasta. Takakannen tekstin täytyy olla mielenkiintoinen, jotta sen lukija ostaa tai lainaa kirjan.

2.3.1 Kansimallin valinta

Ensimmäisen kansiehdotuksen (KUVIO 4) haluttiin olevan luontoaiheinen. Etukannen kuvassa ovat pitkospuut ja yksinäinen puu, jotka kuvastavat yksinäistä polkua masennuksen halki. Kuvasta voi tulla myös mieleen se, että masennus on ikään kuin suo, josta täytyy tarpoa pois. Toisella kansimallilla (KUVIO 5) luodaan mielikuvia masennuksen ikävimmistä aikakausista. Taivaskin on tumma masentuneen mielestä hänen päällään. Tämä kansiehdotus oli myös yksi niistä jotka hylättiin.

Myöhemmässä kansimallissa (KUVIO 6) masennusta kuvastaa metsäpalo. Kumarassa kävelevä mies tarpoo metsäpaloa karkuun viimeisillä voimillaan. Kirjan nimi Sinnitellen ja uskoen on mustavalkoisella taustalla ja sanoja erottaa sahalaita kuvio. Sana ”sinnitellen” kuvastaa aikakausia, jolloin masennus varjosti elämää ja sana ”uskoen” puolestaan niitä vaiheita elämässä, kun meni hyvin. Kannen yläreunassa on teksti ”Kuinka elää masennuksen kanssa?” Kansiehdotus oli epäilemättä liian synkkä. Mietin, voisiko kannesta muokata elämänmyönteisemmän, mutta tilaaja toivoi erilaisia kansia.

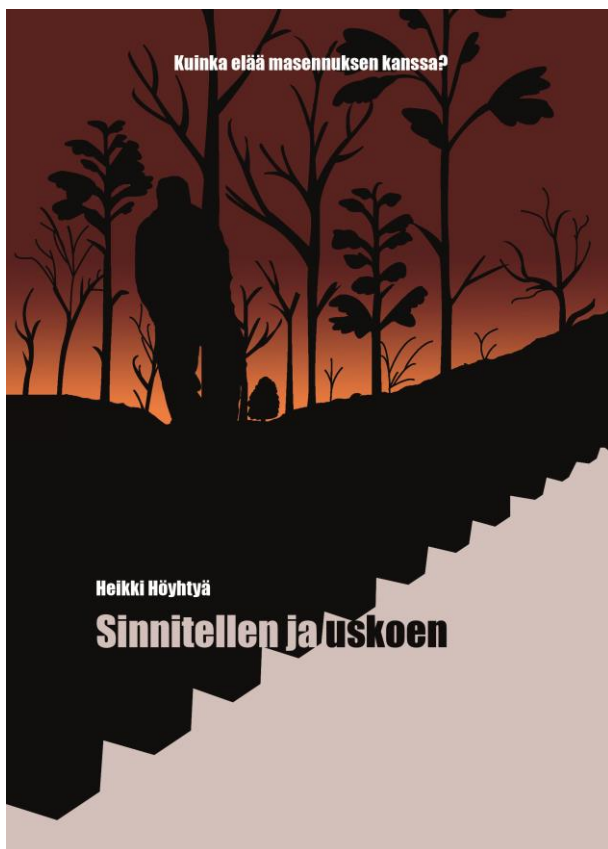
Muutettiin näkökulmaa kansien suunnittelussa positiivisemmaksi ja modernimmaksi. Hattuihin moderneja viivoja ja syksyn lehtiä kuvastamaan toivorikkaampaa puolta masentuneen elämässä. (KUVIO 7).

KUVIO 4. Ensimmäinen kansiehdotus

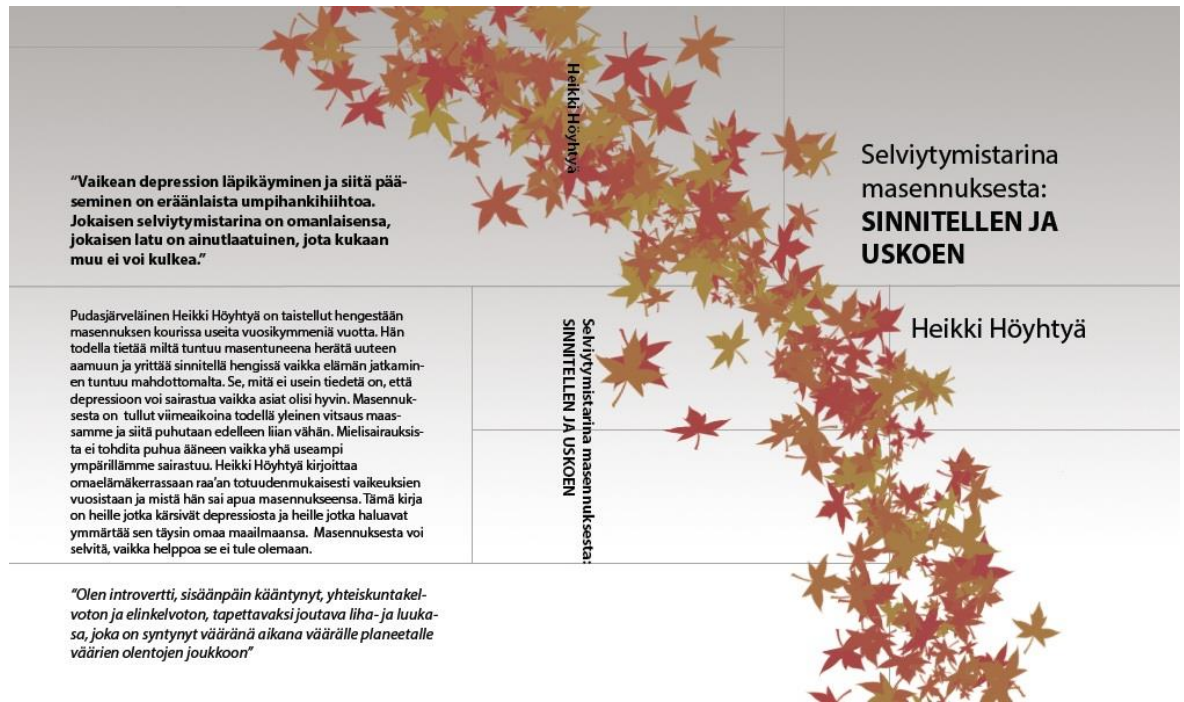

KUVIO 5. Toinen kansiehdotus Sinnitellen ja uskoen -kirjalle

KUVIO 6. Metsäpalo-kansiehdotus

KUVIO 7. Ruska-aiheinen kansimalli

2.3.2 Valitun kansimallin hionta

Heikki Höyhtyä valitsi kuvan kansiin antamistani kuvaehdotuksista. Höyhtyä valitsi tunturikuvan, jonka pohjalta tein uuden kansikuvamallin (KUVIO 8). Asettelin kuvan etukan- teen niin, että yksinäinen puu on keskellä kuvaa ja kuva jatkuu takakannen puolelle. Itse- murhaviestikuvaa tilaaja ei halunnut ollenkaan kansiin, koska se oli liian synkkä. Lähetin kyseessä olevasta kansiehdotuksesta myös sellaisen version, missä on kirjoittajan omakuva takakannessa. Takakannen henkilökuva oli toinen kahdesta kuvasta, jotka Heikki Höyhtyä minulle lähetti.

Kansimallin tausta oli aluksi vaaleanharmaa-musta. Viimeistelyvaiheessa muutin harmaata vaaleammaksi sävyksi, mutta lopulta tulin siihen tulokseen, että harmaa toi sotkuisuutta kansiin ja niin kansien taustasta tuli musta-valkoiset. Kolmas pääsävy oli tunturikuvan vaa- lean sininen, jota käytin takakannen tekstissä ja takakannen orjantappurakuviossa sekä etukannessa osassa tekstiä. Seuraava kansimalli oli sellainen, johon itse tykästyin eniten

(KUVIO 9) Kuitenkin lähdettiin työstämään kansia, joissa etukannessa on puolen etukan-
nen kokoinen tunturimaisema (KUVIO 10)

Lopullisessa versiossa (KUVIO 11) tunturikuva on vaaleampi, jotta painetussa kirjassa
kuva on vaaleampi. Höyhtyän kuvan rajasin ja tunturikuvan päälle jätin ohuen mustan lin-
jan tuomaan yhtenäisyyttä etu- ja takakansiin. Yhteinäisyyttä on myös orjantappurakuvios-
sa ja etu- ja takakannen samoissa värissä. Käyttämäni siniset värit eivät olleet sattumalta
valittuja, vaan löytyvät eri sävyinä tunturikuvasta.

KUVIO 8. Tunturikuva kansiehdotus

KUVIO 9. Uudistettu versio kansimallista

KUVIO 10. Kansimalli tunturikuvalla ja henkilökuvalla

Kerron oman selviytymistarini, jotta depressiosta kärsivät kohtaloverini saisivat lohtua ja uskoa siihen, että vuosikymmeniäkin kestäneen vaikeankin depression kanssa voi selviytyä ja elää täysipainoista ihmisarvoista elämää.

Eräs minua hoitanut psykiatri sanoi joskus vuosia jälkepäin siitä, kun olin päässyt sairaalahoidosta hänen osastoltaan, että olen eräänlainen lääketieteellinen ihme. Siinä oli hänen mielestään kaksi asiaa, toinen oli se, että olin yleensä hengissä ja toinen se, että olin työkykyinen.

Heikki Höyhtyä
Sinittelän ja uskoen
Selviytymistarina
masennuksen kanssa

Masennuksesta on tullut viimeaikoina todella yleinen vitsaus maassamme ja siitä puhutaan edelleen liian vähän. Mielen sairauksista ei tohdita puhua ääneen vaikka yhä useampi ympärillämme sairastuu. Masennus on näytellyt merkittävää osaa pudasjärveläisen Heikki Höyhtyä elämässä jo yli 50 vuoden ajan. Välillä on ollut lukuisia, vakavia sairaalajaksoja ja välillä todella elämämyönteisiä kausia. Masennus ei kuitenkaan ole väistynyt hyvästä hoidosta ja perheen tuesta huolimatta.

Kirja antaa hyödyllisiä neuvoja masennuksesta kärsiville arjessa selviytymiseen. Myös mielenterveyskuntouttajille sekä masentuneiden omaisille masennuksen luonteen ymmärtäminen on todella tärkeää.

"Vaikean depression läpikäyminen ja siitä pääseminen on eräänlaista umpihankihiihtoa.

Jokaisen selviytymistarina on omanlaisensa, jokaisen latu on ainutlaatuinen, jota kukaan muu ei voi kulkea."

KUVIO 11. Lopullinen kansimalli

3 TARKASTAMINEN

Lähes jokaisessa taittotyössä on työn kommentointi, oikolukemis- ja hyväksymisvaihe, johon on syytä varata aikaa. Muut työvaiheet ovat tehostuneet ja muuttuneet digitaalisiksi, mutta oikolukuvaihe vie edelleen paljon aikaa. (Korkeila ym. 2010, 210.)

3.1 Vedokset

Kirjan lopullinen ulkonäkö tarkastetaan vedoksesta virheiden välttämiseksi. Oikovedoksesta eli tarkastusvedoksesta selviää, mitä korjauksia on tehtävä. Nykyään digitaalinen vedos on syrjäyttänyt analogisen vedoksen. Näköisvedoksella tarkoitetaan sellaista vedosta, joka ei tarkalleen vielä näytä muun muassa värien tulostumista, mutta siitä näkee, miten eri elementit sijoittuvat julkaisussa. Sopimusvedos puolestaan pyrkii mahdollisimman lähelle painettua lopputulosta. Laserprintti näyttää elementtien asettelun ja onkin nopea tapa niiden tarkastamiseen. (Pesonen 2007, 364-365.)

Värivedos näyttää värien tulostumisen. Mitä tarkempi värivedos on sitä paremmin se jäljittelee lopullista painojälkeä. Asemointivedoksessa eli plotterivedoksessa puolestaan näkyy vain asetellut ja elementit ilman värejä. Digitaalinen kromaliini on vedos, joka on kalibroitu näyttämään tietokoneen ruudulta painokoneen tuottama lopputulos. Painettu vedos on kallis, mutta hyvä keino saada nähdä lopullisen teoksen ulkoasu. Paperinen vedos voidaan korvata digitaalisella pdf-versiolla, mutta värien tulostumisen tarkistaminen luotettavasti pdf-versiosta on hankalaa. (Pesonen 2007, 364-365.)

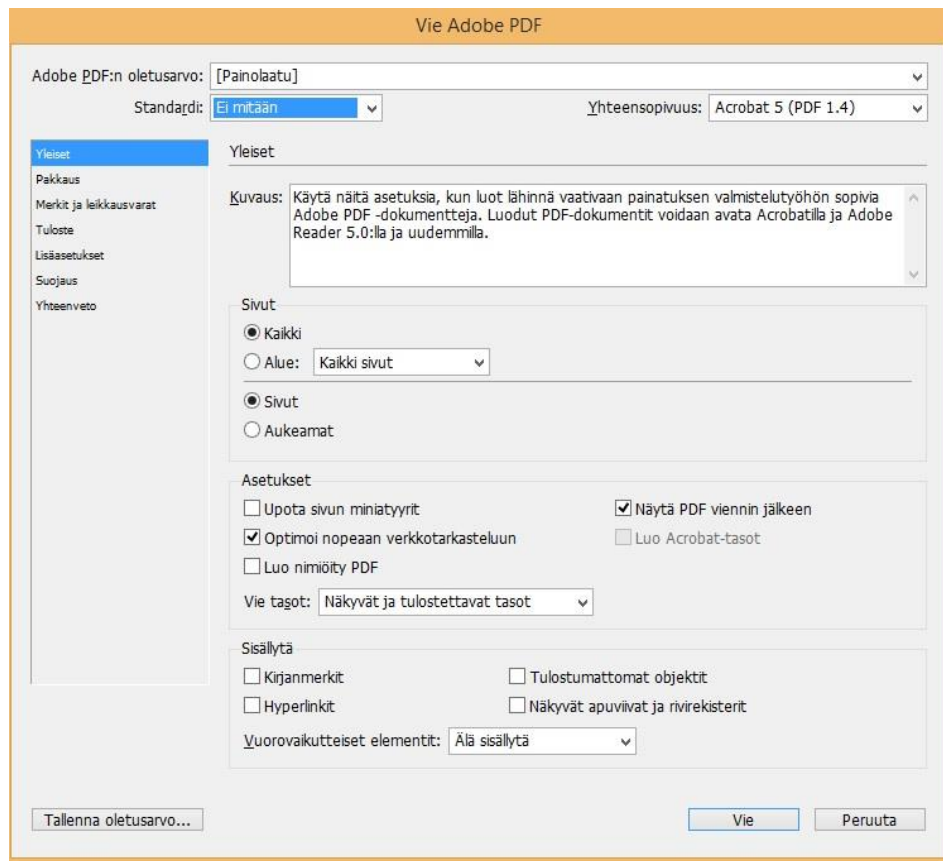
Siinä vaiheessa, kun kirjasta tehdään vedos, keskitytään teknisen toteutuksen tutkimiseen eikä niinkään kirjoitusvirheisiin. Vedos tehdään yleensä vasta taittovaiheen loppupuolella. (Korkeila ym. 2010, 210.)

3.2 Värierottelut

Neliväritöissä käytetään CMYK-värejä eli sinistä syaania, pinkkiä magentaa, keltaista ja mustaa. Kanavaerottelut kannattaa tarkastaa ennen tiedoston lähettämistä painotaloon. Päällepainatuksen (Overprint) voi tarkastaa piilottamalla mustan kanavan, ja mustan tekstin pitäisi tällöin hävitä kokonaan. (Paananen 2011, 141.)

3.3 Läpinäkyvyudet

Läpinäkyvyksien yhdistämisen esikatselulla tarkistetaan se, miten elementit, joissa käytetään läpinäkyvyyksiä, vaikuttavat muihin elementteihin. Esimerkiksi psd-kuvissa voidaan käyttää läpinäkyvyyksiä. (Paananen 2011, 141.)

KUVIO 12. PDF-version teko

4 TYYLIEN KÄYTTÖ TAITTOTYÖSSÄ

InDesignissä on käytettävissä kappale-, merkki-, objekti-, taulukko- ja solutyylejä. Tyylit ovat muotoiluasetuksia, jotka kohdistuvat joko tekstiin tai johonkin objektiin. Tekstin ulkoasumuutosten tekeminen on helpompaa. Kun vaikkapa kirjasimen koon muutos tehdään tekstiin, se tulee käyttöön kaikissa sellaisissa tekstikohdissa, jotka on sidottu kyseiseen tyyliin. (Pesonen 2007, 267.)

Tyylejä voisi verrata leivonnassa käytettäviin piparkakkumuotteihin. Ei varmaankaan olisi viisasta muotoilla jokaista, esimerkiksi tähden muotoista piparkakkua erikseen, vaan siihen voi käyttää muottia. Erotuksena piparkakkujen leivontaan, tyylejä voi kuitenkin jälkikäteen muokata. Tyyli otetaan käyttöön maalamalla haluttu alue tekstistä ja klikkaamalla haluttu tyyli valikosta tai käyttämällä pikakomentoa. (Gruman 2004, 445.)

Tyylien käyttö tekee tekstin jälkikäteen muokkaamisesta tehokkaampaa. Jos esimerkiksi tekstin kaikki leipätekstit on muotoiltu leipäteksti-nimisellä kappaletyylillä, voidaan muuttaa kaikkien niiden tekstin kohtien pistekokoa, jotka on muotoiltu kyseisellä tyylillä. Merkkimuotoiluja voidaan tehdä sekä merkki- että kappaletyyleillä. Muun muassa kirjasinta, leikkausta ja pistekokoa voidaan muuttaa tällaisilla merkkimuotoiluilla. (Paananen 2009. 84.)

4.1 Kappaletyylit

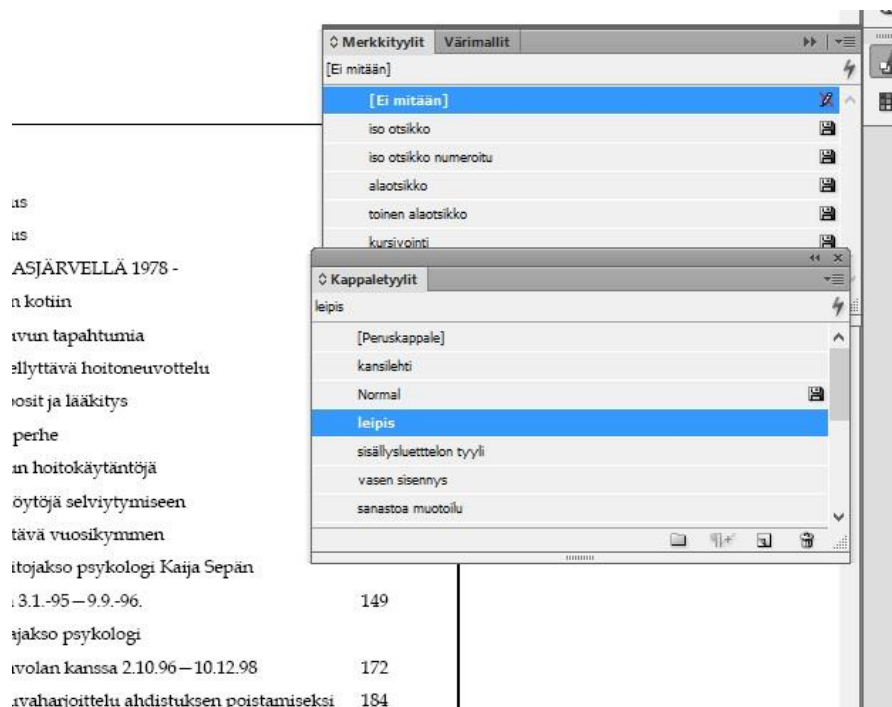
Kappaletyyliä avulla voidaan muotoilla esimerkiksi kirjan leipätekstin pistekoko. Otsikot voidaan muotoilla vaikkapa otsikko, ensimmäinen väliotsikko ja toinen väliotsikko - nimisillä kappalemuotoiluilla. Kappaletyylejä voidaan käyttää pidemmissä teksteissä toisin kuin merkkityylejä, jotka on tarkoitettu yksittäisten merkkien muotoiluun. (Tehokas hallinta 2007, 266.)

4.2 Merkkityylit

Merkkimuotoiluja voidaan käyttää, jos halutaan anfangi aloittamaan jokin kirjoitus. Anfangin muotoilumääritteet kirjataan merkkimuotoiluun, jota voidaan käyttää myös seuraavissa saman julkaisun teksteissä, eikä täten tarvitse jokaista kirjoituksen ensimmäistä kirjainta suurentaa ja muokata kokoa erikseen. (Tehokas hallinta 2007, 266.)

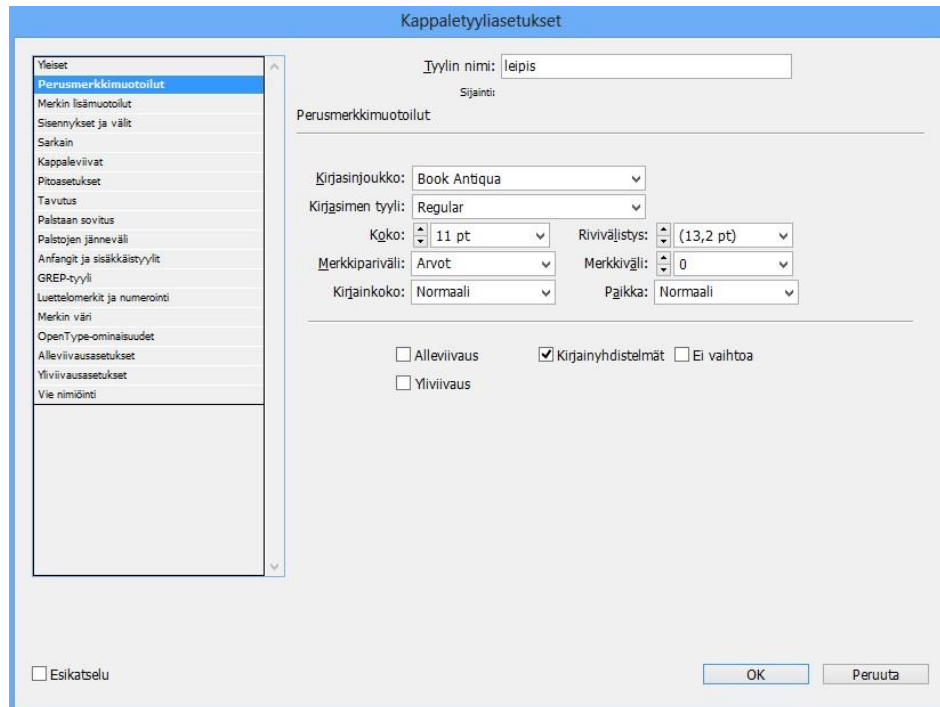
4.3 Objektityylit

Grafiikka- ja tekstiobjektien ominaisuudet voidaan tallentaa objektityyleihin. Objektityylin hallinta muistuttaa kappaletyylieditoria, mutta tällaisiin tyyliin voi tallentaa muun muassa objektin täytevärin tai reunaviivan paksuuden. Objektityyliin lisäksi voidaan käyttää taulukko- tai solutyylejä. (Paananen 2011, 102.)

KUVIO 13. Kappaletyylit ja merkkityylit

KUVIO 14. Uuden kappaletyylin luonti

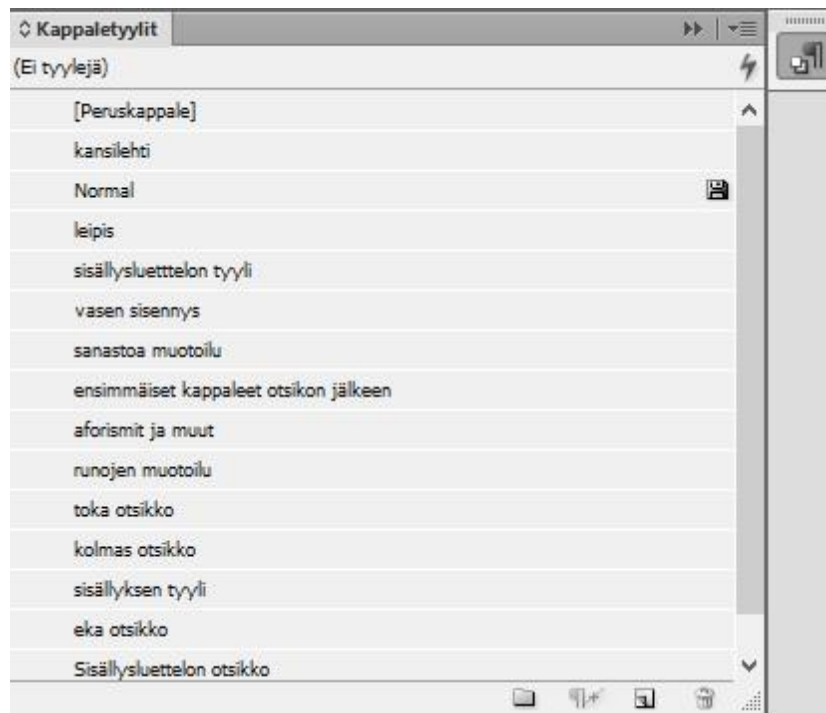
4.4 Tyylin asetusten valinta

Tyylin kirjasimen valinta tehdään helpoiten niin, että paikallisesti muotoillaan jokin kohta tekstistä ja koetetaan erilaisia kirjasinvaihtoehtoja. Kun sopiva kirjasin, pistekoko ja kohteeseen sopiva leikkaus ovat selvillä, luodaan näihin valintoihin perustuva tyyli. Tyylin voi myös luoda etukäteen ja liittää tekstiin, mutta jos tyyli ei olekaan sopiva, on tyylin muotoiluasetusten muuttaminen mutkikkaampaa. (Pesonen 2007, 299.)

4.5 Tyylien nimet

Tyylien nimeämisessä on otettava huomioon se, että nimien täytyy olla kuvaavia. Täytyy myös ajatella mahdollisia taittotiedoston muita käyttäjiä. Esimerkiksi ”Hauska tyyli” ei kerro tyylistä eikä siitä, missä kohdissa julkaisua kyseistä tyyliä käytetään. Sen vuoksi kannattaa käyttää esimerkiksi nimeä leipäteksti tai runot tai muuta sellaista. Usein on myös

viisasta luoda pikakomentoja tyyille työskenntelyn helpottamiseksi. (Gruman 2004, 444-445.) Taittoprojektissa käytin lukuisia eri kappaletyylejä helpottamaan työskenntelyä (KUVIO 15)

KUVIO 15. Sinnitellen ja uskoen -kirjan kappaletyylit

5 TULOKSET JA POHDINTA

Sinnitellen ja uskoen -kirja julkaistiin 6.6.2013. Julkistamistilaisuus pidettiin Pudasjärven kirjastolla. Heikki Höyhtyä kertoi julkistamistilaisuudessa kirjastaan sekä siitä, mistä syystä halusi kirjan kirjoittaa. Kirjan julkaisu sai huomiota myös Pudasjärvi-lehdessä, jossa oli siitä juttu 12.6.2013. Kirja on saanut lämpimän vastaanoton, ja sen nähneet ja lukeneet ovat kehuneet kirjaa. Tällä hetkellä kirjaa on myyty noin 170 kappaletta. Teos on myös lainattavissa Kuusamon kirjastosta.

Kirjaprojekti lisäsi ammatillista osaamistani sekä itsevarmuuttani omasta osaamisestani taittotoiden parissa. Projektin aikana opin työskentelystä tilaajan ja painotalon työntekijöiden kanssa. Projekti inspiroi minua jatkamaan mahdollisesti tulevaisuudessakin kansien suunnittelun ja oikoluvun parissa. Olen tyytyväinen kirjan lopullisiin kansiin ja tekstin jäsentelyyn. Kirjan kannet ovat saaneet paljon kehuja ja olen niihin itekin tyytyväinen. Kirjaprojekti oli mielenkiintoinen vaihe elämässäni ja lisäsi ammatillisia valmiuksiani ja luottamusta omasta osaamisestani. Jos saisin valita uudelleen opinnäytetyön aiheen, valitsisin ehdottomasti saman kirjaprojektin.

Kirjan marginaalit suunnittelen seuraavissa kirjaprojekteissa paremmin, koska sisämarginaali jäi mielestäni liian suureksi ja vastaavasti ulkomarginaali hieman liian pieneksi. Kehtään muuta tämä pieni ”kauneusvirhe” ei ole haitannut. Soitettuani painotaloon ja kysyttyäni varsinkin sisämarginaalista sen sanottiin olevan hyvä. Painettua vedosta näkemättä luotin painotalon työntekijän mielipiteeseen. Kirjoittaja tarkasti vedoksen asiavirheiden osalta ja sanoi puhelimesta, ettei vedoksessa ole muuta korjattavaa kuin muutama kirjoitusvirhe, jotka korjattuani lähetin lopullisen version painotaloon.

Seuraavissa taittoprojekteissa suunnittelen ajankäyttöni paremmin. Olen tyytyväinen siihen, että tilaajan kanssa tulimme toimeen hyvin, ja varsinkin tekstin jäsentelyssä olimme asioista useasti samaa mieltä. Kansikuvan valinnassa täytyi erityisen paljon ottaa huomioon kirjailijan näkemys, koska Sinnitellen ja uskoen on omaelämäkerrallinen teos. On siis ymmärrettävää, että kansikuvan täytyy olla juuri sellainen kuin kirjailija haluaa, eikä sinne päin. Esimerkiksi matematiikan kirjan kansien suunnittelussa kirjan tekijä ei varmaankaan

ole niin tarkka siitä, millaiset kannet kirjalle tulee vaan voisi kuvitella että kirjailija antaisi melko vapaat kädet kansien suunnittelussa. Kirjailija Heikki Höyhtyä ja opinnäytetyön ohjaaja Tuija Tolonen-Kytölä olivat todella kannustavia läpi projektin eikä parempaa opinnäytetyöaihehtakaan olisi voinut toivoa.

LÄHTEET

Adobe InDesign CS3. Tehokas hallinta. Adobe Systemsin virallinen opiskelumateriaali. 2007. Toim: Readme.fi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Gruman, G. 2004. Adobe InDesign CS Bible. Indianapolis, Indiana: Wiley Publishing, Inc.

Korkeila, S. & Lammela, M. & Paananen, P. 2010. Suunnittele toteuta ja julkaise. Adobe Creative Suite -työnkulku. WSOYpro/Docendo. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Paananen, P. 2009. InDesign CS4. Julkaisun tekeminen. WSOYpro/Docendo. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Pesonen, S & Tarvainen, J. 2003. Julkaisun tekeminen. Porvoo: WS Bookwell.

Pesonen, E. 2007. Julkaisijan käsikirja. Porvoo: WS Bookwell.

Sinnitellen ja uskoen -kirja julkistettiin

Heikki Höyhtyä kirjan julkistamisen yleisöä keskustelemassa ja kyselemässä juuri julkistetusta kirjasta.

Heikki Höyhtyä kirjoittaman ”Sinnitellen ja uskoen” selviytymistarina kirjan julkistamistilaisuus oli torstaina 6.6. Pudasjärven kirjastolla. Kirjan kirjoittaja Heikki Höyhtyä selvitti kirjan synthyistoriaa ja kiitti samalla häntä rohkaisseita ihmisiä, joiden ansiosta kirjan kirjoittaminen sai merkittävän alkusäyksen.

-Sinulla on paljon tietoa ja kokemusta, josta voisi olla monelle hyötyä. Kirjoita kirja, häntä kehoitettiin.

Myöhemmin kirjan tekijä ovat läheiset lukeneet ja tehneet parannusesityksiä. Höyhtyä kertoikin kirjoit-

taneensa kirjan useaan kertaan, jonka jälkeen se vasta oli valmis julkaistavaksi.

-Olen depressiopotilas ja sairastanut pitkään ja ollut vakavasti sairas. Hoitoa olen saanut useaan otteeseen sairaalassa ja sairaskertomukseni on 15 cm paksu. Erään hoitavan lääkärin mukaan olen lääketieteellinen ihme, että olen hengissä ja työkykyinen, kertoi Höyhtyä.

Kirjassaan Höyhtyä on kirjoittanut avoimesti elämänsä vaiheet ja selviytymistarinan, jotta kohtalotoverit saisivat lohtua ja uskoa siihen, että vuosikymmeniäkin kestäneen vaikean dep-

ressiosta voi selviytyä ja elää täysipainoista elämää. Eriytyisen suuren kiitoksen hän antoi julkistamistilaisuudessa vaimolleen Vuokolle noin 40 vuoden avioliittovuosis- ta ja tuesta sairauden aikana.

Heimo Turunen